

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

31. De Officio Judicis ordinarii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

les in ordine ad beneficia Ecclesiastica, ut videre est apud Azor. *d. l. 5. c. 30.* ubi tamen *q. 15. & 17.* advertit, eum in gradibus prohibitis consanguinitatis & affinitatis, & multò magis cum iis, qui nondum legitimam habent ætatem, v. g. ad Ordines, ad beneficia, aut professionem Religionis, dispensare non posse, nisi in quantum ei specialiter à Papa conceditur.

VII. Licet in *c. cum ex eo 14. de Pœnit. & remiss. & in c. fin. Eod. in 6.* prohibeatur ne alius, quàm Papa conferat indulgentias plurimum dierum, quàm 40. attamen de consuetudine obtinuit, ut Cardinales Legati possint concedere indulgentias 100. dierum, idque etiamsi non sint Presbyteri. Barb. *J. E. U. lib. 1. c. 5. n. 5.*

13. Cæterum communis regula est, quòd Legatus de latere illa non possit, quæ S. Pontifex ordinariè facere non solet: quia S. Pontifex solummodò quò ad ordinariam, non item quò ad absolutam potestatem repræsentat; ideòque in iis, quæ speciale mandatum requirunt, & quæ in signum singularis privilegii Sedis Apostolicæ reservata sunt, sicut est translatio Episcoporum, unio duorum Episcopatum, vel divisio unius, nihil omnino potest per *c. 3. & 4. h. t.*

14. Legatus missus illud proprium habet, Legatis natis non commune, ut videlicet aliqua leviora etiam in sua legatione non expressa in sua Provincia expedire possit. *c. 6. de Præsumpt. c. 18. de Accusat. c. 9. h. t.* Nati verò nihil possunt sibi vendicare ultra speciatim in legatione eis commissa. *c. 1. h. t. in 6.*

15. E contra etiam Legatus natus aliquid speciale obtinet, aliis Legatis non commune, scilicet quòd ejusdem potestas sit diuturnior: Natorum enim legatio, quia adhæret dignitati, tam diu durat, quàm diu Legati illam possident. *c. aliqua. de Privilegiis.* aliorum verò

legatio personis tantum cohæret, & elapso tempore illi præfixo expirat. *c. 4. h. t.*

§. VII.

Contraria sunt modi, quibus officium & potestas Legati finitur.

Finitur autem I. revocatione S. Pontificis, secutâ notificatione. Aliàs si revocationem Legatus ignoret, quæ gerit, valida sunt. arg. *c. audita. de Restit. spoliat.* Num verò eo ipso, quòd Papa secundum Legatum creet in Provincia, censeatur primum revocare? controvertitur, probabiliusque videtur, quòd non: quia non repugnat de jure, imò interdum expedit, duos in eadem Provincia esse iudices ordinarios arg. *l. 1. ff. de Officio Consulis. Confer. ex Tit. de Officio Vicarii n. 28.* II. Finitur relatione negotii ad Papam: nam easâ quacunque ad S. Pontificem prælatâ Legatus amplius procedere non potest *c. 7. h. t.* III. Lapsu temporis, si Legatus ad certum tempus datus sit. *c. 4. de Officio deleg.* IV. Discessu Legati à Provincia animò non redeundi. *c. fin. h. t.* V. Morte Legati, si Legatio personæ, secus, si dignitati annexa sit, ut dictum.

Per mortem autem Pontificis non extinguitur Legatorum officium: quia eorum jurisdictionis est ordinaria, & sic magis durabilis quàm delegatorum. *c. 2. h. t. in 6.* Excipitur nisi Legatus missus sit ad Papæ beneplacitum, quod ejus morte extinguitur. *c. si. gratior. de Rescript. in 6.*

TITULUS XXXI.

De Officio Judicis ordinarii.

SUMMARIA.

1. Jurisdictionis ordinaria definitio. 2. Usque 7. è divisio.
7. Qualiter jurisdictionis ordinaria acquiratur?
8. Usque 22. Prolixè recensentur Ordinarii Ecclesiastici.

23. Quibus competat jurisdictio secularis?
 24. De jurisdictionis ordinaria materia circa quam.
 25. Utiq. 31. In causa propria nemo iudex idoneus.
 31. Jurisdictio conceditur vel cumulativè vel privativè
 32. Finis jurisdictionis ordinaria. 33. Ejusdem effectus.
 34. Et siq. De modis amittendi jurisdictionem ordinariam.

Nomine *Judicis ordinarii* hic veniunt, non tantum Episcopi, sed etiam inferiores, aut superiores, qui habent jurisdictionem ordinariam.

§. I.

I. *Definitur* Jurisdictio ordinaria, quod sit, potestas publica jus de causa aliqua dicendi jure proprio: hoc est, vi soliùs collati officii, & citra specialem concessionem. Colligitur *ex l. 5. ff. de Jurisdic.*

§. II.

I. *Dividitur* Jurisdictio ordinaria I. in Ecclesiasticam & civilem seu sæcularem. Per illam jus dicitur in causis spiritualibus & Ecclesiasticis; per hanc de causis temporalibus & profanis. Sunt autem ab invicem hæ duæ jurisdictiones discretæ: nam in Principe Laico jurisdictionem civilem quidem concedimus, sed Ecclesiasticam nequaquam.

II. *Dividitur* in contentiosam, & voluntariam. Contentiosa est, quæ in invitos exercetur; ideoque ad hanc referuntur omnes causæ, quæ actionis verbo continentur: nempe actiones tam in rem, quam in Personam: directæ, utiles, & in factum: interdicta quoque & stipulationes prætoriaræ, ut damni infecti, legatorum servandorum, & si quæ similes sunt. *l. 37. pr. ff. de O. & A.* Voluntaria est, quæ exercetur in volentes, & consentientes. Unde ad eam pertinent dispensatio, legitimatio, concessio privilegii, adoptio, emancipatio, beneficiorum collatio, Sacramentorum administratio, & hujusmodi.

III. *Ratio discriminis* inter utramque est, quod

actus jurisdictionis contentiosæ extra territorium exerceri nequeant, sine expresso, vel tacito consensu judicis proprii, ipsarumque partium litigantium: *cum extra territorium jus dicenti impune non pareatur. c. 2. de Constitut. in 6.* Voluntaria autem jurisdictio extra proprium territorium validè, & plerumque licitè, extendi seu exerceri possit, dispensando v. g. cum subditis in eorum votis, juramentis; assistendo eorum matrimoniis, absolvendo à censuris, peccatis, &c. *arg. l. 36. §. 1. ff. de Adopt. l. 2. ff. de Offic. Proconsul.* quia cum ad voluntariæ jurisdictionis exercitium strepitus, seu ordinarius Juris processus non requiratur, neque opus sit Judicem pro tribunali sedere, licet interdum aliqua extra judicialis causæ cognitio necessaria sit, ideo nulla injuria Judici inferitur, in cujus territorio ejusmodi actus fiunt: Quamvis sanè consultius sit, Judicem ad evitandum scandalum, confusionem, & ne alienam jurisdictionem videatur invadere, hanc jurisdictionem non publicè, sed privatim administrare. *Sanchez l. 3. de Matrim. disp. 19. n. 8.*

III. *Dividitur* jurisdictio ordinaria in personalem & realem; seu territorialem. Personalis cohæret ossibus personæ judicis, cum quo etiam extinguitur; qualis est jurisdictio Rectorum Academicorum. Realis est, quæ unacum re v. g. castro venit, eâ lege, ut eam accipiens quasi in patrimonio habeat, transmittatque ad hæredes; qualem in Germania nostra habent multi Comites, Barones, Nobiles, &c. per viam investituræ, vel aliam similem concessionem.

IV. *Dividitur* in jurisdictionem separatam, concurrentem, & communem. Separata est, quæ competit duobus privativè: veluti cum alii de aliis personis, causis, quantitativè, & locis cognoscunt: quia distinctam & discretam jurisdictionem habent. Concurrentem dicitur, quæ pluribus cumulativè

competit, ita tamen, ut unusquisque per se in solidum cognoscere, & definire possit causam; veluti cum eadem causae plurium Judicum notioni subiectae sunt: ubi occupationi vel praeventioni locus est: & ubi iudicium ceptum est, ibi finire debet. *l. 3. ff. de Iudiciis* Communis iurisdictionio est, quae competit cumulativè pluribus ut universis, sicque simul & complexivè, adeò ut unus sine alio procedere non possit, quippe quòd omnes simul adesse debeant. *l. 37. ff. de Re iudicata.*

§. III.

- 7 *Causa efficiens* Jurisdictionis ordinariae est varia & multiplex: acquiritur enim vel supremi Principis Ecclesiastici, aut saecularis concessione, per *c. 33. §. ordinarii. causa 2. q. 6. l. un. ff. ad Leg. Jul. ambitus* vel electione Universitatis per *c. decernimus. de Iudiciis. & l. fin. C. de Iurisdic. vel* dispositione Canonum aut legum per *l. & quia 6. ff. Eod. vel consuetudinae, per c. 4. de Arbitris. c. 13. de Foro compet. Facit l. 32. ff. de LL. vel denique praescriptione. arg. l. possidere 3. §. 6. l. 6. §. 1. & l. 25. §. fin. ff. de Acquir. vel amitt. possess. Honor. ad h. t. n. 3.*

§. IV.

Subiectum Jurisdictionis ordinariae est is, cui competit. Ubi iurisdictionio Ecclesiastica secernenda est à civili seu saeculari.

- 8 *Jurisdictionio Ecclesiastica* I. competit S. Pontifici in Christianos totius orbis, ita ut singulorum causas etiam in prima instantia cognoscere valeat. *c. cuncta per mundum 17. & c. fin. causa 9. q. 3.* ut proinde non immeritò *Ordinarius Ordinariorum* nuncupetur: neque in terris ab alio iudicari possit, sed tota eius causa DEI iudicio sit reservata. *c. 14. dist. causa 9. 3.*
- 9 II. S. R. E. Cardinalibus, at non nisi in Titulis sui Cardinalatus, prout ex *c. his. qua. II. de Majorit. & obed. declarat Azor. Instit. moral. p. 2, l. 4. 6. 3. q. 1. & 2.*

III. Legatis & Nuntiis Apostolicis respectu Provinciarum sibi commissarum. *c. 2. de Officio Legati in 6.* ubi Pontifex ait: *Legator, quibus in certis Provinciis committitur Legationis officium, provinciarum sibi commissarum, ad instar Proconsulum, caeterorumque Praesidum, quibus certa sunt decreta provinciae moderanda, Ordinarios reputantes, &c.* Quam ob rem etiam delegandi potestate praediti sunt, ipsorumque potestas morte Papae legantis non expirat, ut *Tit. prac. n. 17.* dictum. Quin imò Legati maiore aliquando in provincia, quam alii Ordinarii scilicet Episcopi aut Archi-Episcopi potestatem habent: quippe cum etiam eorum ordinarii iudices sint; ita tamen ut causae eorundem graviores, & quae depositionem merentur, Papa specialiter reserventur. *Layman lib. 1. tit. 4. c. 7. §. 6. in princ.*

IV. Jurisdictionio ordinaria Ecclesiastica attribuitur Patriarchis & Primatibus, qui eisdem nomine differant, idem tamen eorum est officium. *Azor. d. p. 2. lib. 3. c. 35. q. 2.* Enimvero Patriarcha, adeoque & Primas est iudex ordinarius omnium tam Archi-Episcoporum, quam Episcoporum, qui sunt in suo Patriarchatu, seu Primatu, prout observat Vivianus in *c. duo 9. h. t.* Unde tamen de causis subditorum eorundem Archi-Episcoporum, & Episcoporum non possit cognoscere, nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis, seu privilegii specialis, *d. c. duo 9.* attamen de causis & criminibus ipsorummet Archi-Episcoporum, & Episcoporum cognoscere, atque pronuntiare olim non prohibebantur, ipsos v. g. deponendo, vel remittendo pronuntiationem ad Papam. Verum hodie post Trident. *sess. 24. de Reform. c. 5.* causae criminales eorum maiores, quae scilicet depositione aut privatione dignae sunt, à solo Papa; minores vero à Concilio provinciali, vel à deputatis per

Concilium provinciale cognosci debent, & terminari.

12 V Hæc jurisdictio competit Archi-Episcopis, seu Metropolitanis, qui etiam Judices ordinarii sunt suorum Suffraganeorum, seu Coepiscoporum, ita ut iis præcipere, eosdemque negligentes ad officium compellere possint. *c. 54. de Appellat.* quamvis itidem in causis criminalibus, sive majoribus sive minoribus adversus eos hodie procedere nequeant sine Sedis Apostolicæ autoritate juxta Trident. *l. ctr.* sicuti neque contra subditos eorum Suffraganeorum, utpote in quos nullam jurisdictionem habent, nisi in casibus Jure expressis, nimirum cum visitant Provinciam, aut ab Episcopis ad ipsos appellatur, prout ex *c. 1. de Offic. Legati & c. ult. de Consib. in 6.* docent Interpp. cum P. Engl. *ad Tit. de Majorit. & obed. n. 26. & seqq.* quem consule.

13 VI. Competit Episcopis; qui in Diocesi sua non tantum ordines conferre, altaria consecrare, & id genus alia facere, sed quamcunque Ecclesiasticam jurisdictionem exercere possunt in omnes Diocesis suæ subditos, tam Clericos, quam Sæculares etiam Principes. *c. 16. h. t. c. 7. eod. in 6. juncto c. omnes. 4. & c. 6. de Majorit. & obed.* quibus locis id adeo ampliatur procedere, ut supremi quoque Principes Imperator & Reges in iis, quæ ad salutem spectant animarum, Episcopo loci obedire teneantur. Unde in *c. duo sunt 10. dist. 96.* legimus, quod D. Ambrosius Episcopus Theodosium magnum Imperatorem, & subinde alii Pontifices alios Reges & Principes excommunicaverint; ut dubium non sit, quin Episcopi tanquam Ordinarii in omnium suæ Diocesis delicta inquirere, & ubi animæ periculum vertitur, iis obviare, judicare, punire, nec non, cum opus fuerit, brachium sæculare invocare possint juxta *c. 1. h. t. juncto c. 8. de Foro compet.* Ex quo id quò ad sæculares limitatur, tunc potissimum obtinere, quando

Judex sæcularis negligens est, impunita relinquens subditorum suorum sæcularium delicta, aut quando delictum Ecclesiasticum, ut hæresis, sacrilegium, simonia &c. vel mixti fori est, ut adulterium, concubinatus, veneficium, blasphemia, &c. Barb. *J. E. U. lib. 1. c. 4. per tot.* Secus se res habet cum Clericis, contra quos indifferenter in omnibus delictis & causis Episcopi procedere valent, saltem si sint Clerici sæculares.

Difficultas est: an etiam Religiosus extra claustra degens & scandalosè delinquens ab Episcopo immediatè puniri possit, maxime si non sit exemptus? Communis sententia negat: quia Religiosus adhuc manet immediatè subditus Abbati suo, consequenter ab Abbate tantum puniri debet, & in defectu hujus primùm ab Episcopo, supplendo scilicet ejus negligentiam; quæ sententia probatur ex *c. penult. h. t.*

Mihi videtur distinguendum: num Religiosus degat extra Monasterium sine licentia Superioris, aut in loco, ubi non viget regularis disciplina, neque aliàs exempto, seu incorporato alicui Monasterio: vel an vivat extra claustra cum licentia & voluntate Superioris, ac in loco, in quo viget observantia regularis, aut qui sit pars Monasterii, vel exemptus à Jurisdictione Episcopi? Priori casu cenfeo immediatè ab Episcopo Religiosum corrigi, & corripiti posse juxta Trident. *sess. 6. de Reform. c. 3.* quod Religiosum in tali casu immediatè Episcopo subjicit, saltem cumulative cum Abbate. Neque obstat *d. c. penult.* quia solum loquitur de exemptis, & quidem intra claustra delinquentibus. Posteriori verò casu procedit prior communis opinio, atque talis Religiosus immediatè & absolutè ab Episcopo puniri non poterit, sed ejus correctio primo loco ad Abbatem pertinet, & quidem privatè quo ad Episcopum, ita ut Episcopus se immiscere non possit. Ratio est: quia

quia cum ejusmodi loca dependeant à suis Monasteriis, censentur eodem jure, ac iisdem privilegiis gaudere, quibus Monasteria arg. c. 3. §. *ceterum. de statu Monach.* ideò que in proposito casu idem erit, ac si degens extra Monasterium, intra illud delinqueret; qui non nisi in defectum Abbatis ab Episcopo punitur. Et hæc distinctio in causis, quæ disciplinam, & statuta regularia concernunt, omnino admittenda est; imò etiam quò ad criminalia alia, exceptis iis, quæ depositione digna & notoria sunt. Latè Panormit. in c. 13. n. 21. & seq. de Foro compet. cui praxis & hodierna consuetudo accedit: testatur enim Navarrus comment. 2. de Regular. n. 63. se nullum vidisse Monasterium, in quo non Abbas de criminibus suorum Regularium cognoscat, & puniat, etiam in forma judicii. Nec refragatur Trident. sess. 24. de Reform. c. 20. ubi causæ matrimoniales, & criminales absolute dicuntur jurisdictioni Episcopi relinquendæ. nam ibi non est sermo de Regularibus immediate & speciali modo subjectis suis Abbatibus privative quò ad Episcopum; sed tantum de Decanis, & aliis subordinatis Clericis secularibus, quibus non ita absolute & independenter ab Episcopo populus subditus est. Confer Tambur. de Jure Abb. tom. 1. disp. 1 §. 9. 7. à n. 7. & Barb. de Officio & potest. Episc. p. 3. alleg. 105. à n. 13.

15 VII. Jurisdictio ordinaria Ecclesiastica competit Episcopi Vicario generali seu Officiali: quia illam non habet ab Episcopo, ut AA. volunt, sed immediate à Canone, ita ut ab Episcopo solum denominetur persona, cui postmodum à Jure potestas tribuitur. c. 3. de Appell. in 6. jurisdictio autem, quæ à lege est, ordinaria censetur, nisi aliàs lex constituat delegationem. c. à Judicibus v. ordinarii. causa 2. q. 6. Deinde, Vicarius generalis jurisdictionem sibi vindicat vi officii, quod obtinet. c. 2. ibi: *per commissionem Officii. de Officio*

Vicarii in 6. ergo ordinariam. Neque officio quòd vices Episcopi gerat: hoc namque fieri potest, etsi potestatem ab ipso non accipiat, sed à Jure, quemadmodum Archidiaconus. Notat tamen Vallens. de Officio Vicarii §. 5. n. 3. quòd in certis casibus Vicarius generalis etiam possit esse delegatus Episcopi, quò ad illa nimium. quæ de Jure sunt Episcopo reservata, & in prima institutione non concessa, sed tantum ex post facto separatim & specialiter ab Episcopo commissa; respectu istorum enim non habet jurisdictionem propriam, sed precise solum delegatam ab Episcopo, ut patet. Placè Vicarius foraneus, cum non habeat speciale & proprium officium, cui de jure annexa sit certa jurisdictio, sed totam suam jurisdictionem modò majorem, modò minorem immediate ab Episcopo accipiat, veluti quisvis alius ad universitatem causarum delegatus, ordinarius Judex non est, quia Episcopus jurisdictionem ordinariam concedere non potest. Gloss. in c. 2. V. *statuitur. Ne Prælati vices suas, &c.*

VIII. Jurisdictionem ordinariam habent Abbates, aliique Prælati exempti jurisdictionem quasi Episcopalem exercentes, adeo ut licet nomine Diocesanorum non veniant, at tamen veniant nomine Ordinariorum locorum, Barb. J. E. li. 1. c. 17. n. 94. ubi consequenter ex Glossa in Clem. 1. V. *proprie de Reb. Eccles. non alien.* infert, quòd hujusmodi Abbates & Prælati quò ad ea, quæ jurisdictionis sunt, regulariter omnia possint, quæ Episcopi in suis Diocesisibus, ut v. g. Confessarios intra suos terminos ad confessiones secularium audiendas approbare: denuntiationes matrimoniales remittere: absolvere ab irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientes (excepta eà, quæ oritur ex homicidio voluntario) & à quibuscunque casibus occultis Sedi Apostolicæ aliàs reservatis, de quibus Trident. sess. 24. de Reform. c. 6. *icent*

item cognoscere de causis matrimonialibus, saltem mediante præscriptione, consuetudine, aut privilegio: dare licentiam alieno Episcopo, aut Prælati Pontificalia in suo districtu exercendi: concedere literas dimissorias Clericis sæcularibus sibi subditis, & similia: Quæ tamen maximè intelligenda sunt de iis Prælati & Abbatibus, qui non in Regulares solum, sed in populum quoque Jurisdictionem quasi Episcopalem exercent, adeoque non tantum quò ad regularia, sed pleno Jure exempti sunt ab Episcopo, ita ut neque de Diocesi, neque in Diocesi, sed extra Diocesim sint, & territorium, seu quasi Diocesim separatam habeant. Azor. *Instit. moral.* p. 1. l. 12. c. 20. q. 19.

17 IX. Etiam Prælati & Abbates non exempti sunt Pastores ordinarii suorum Regularium, etiam Novitiorum, prout hic supponitur, adeo quidem ut in pertinentibus ad regularia statuta & disciplinam præcipere, punire, suspendere, interdicere, & excommunicare possint, neque Episcopus se immiscere debeat, nisi in defectum propter negligentiam, aut absentiam Prælati, seu Abbatis. Layman. *in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. c. 7. §. 8.* Barb. *in c. 12. n. 4. h. r.* & nos paulò ante.

18 De Abbatissis dubitatur, an gaudeant jurisdictione ordinariâ? & quamvis de Jure regulariter mulieres ab omnibus Civilibus muneribus arceantur. *l. 2. ff. de R. F.* nihilominus specialiter Abbatissis conceditur proportionata jurisdictio per text. & Gloss. *in c. 12. de Majorit. & Obed.* vi cujus Monialibus sibi subditis præcipere possunt, quæcunque regulæ sunt conformia, ita nimirum exigente regimine claustrali. Illud quibusdam videtur paradoxum, dum in eodem *cap.* additur, quòd possint subditas Moniales, sicut & Clericos suæ Jurisdictioni subiectos ab officio & beneficio suspendere. Puto hoc accipiendum esse de subtractione fructuum, vel prohibi-

tionem, ne ibidem celebrent Divina: propriè enim suspendere, vel censuram infligere, ita ut trantgredientes irregularitatem incurrant, non possunt: cum fœminis ob fragilitatem, sexus Claves Ecclesiæ concessæ non sint. *c. nova. 10. de Pœnit. & Remiss. & ibi Glossa.* Habent igitur Abbatissæ ex vi officii administrationem spiritualium & temporalium, exceptis iis, quæ ad potestatem clavium, vel ordinum spectant. *arg. c. 2. de his, quæ fiunt à Prælat.* Unde possunt conferre beneficia, præsentare, ac instituere Clericos in Ecclesiis suorum Monasteriorum; non quidem illis concedendo jurisdictionem ad ligandum, & solvendum (hoc siquidem ad claves Ecclesiæ pertinet) sed dando possessionem ac titulum.

X. Ordinariâ potestate prædit sunt Guar-
diani, Priores & cæteri Superiores Conventuales, qui de jure omnia possunt, quæcunque ad observantiam regularis disciplinæ & ad ordinariam suorum Conventuum gubernationem pertinent; ea tamen non possunt, quæ ad jurisdictionem Episcopalem, & quasi Episcopalem spectant, ut v.g. licentiare ad SS. Ordines, approbare Confessarios, dispensare in casibus, qui solum Episcopis & Prælati superioribus reservati sunt, absolvere à casibus iisdem reservatis, approbare, seu reprobare contractus, & alienationes rerum temporalium Ecclesiæ, graviora supplicia infligere & hujusmodi: quia licet sint, & verè dici possint Prælati, quòd superiorem se in loco non habeant, attamen non habent tantam plenitudinem potestatis circa sibi subditos, quantam alii Prælati generales, & provinciales; eo ipso namque quòd subdantur Prælati generalibus, ab ipso Jure jurisdictio eorum limitatur, & coarctatur, ut non gaudeant illâ plenaria jurisdictione, qua gaudent Episcopi, neque exercere possint actum ullum pertinentem ad Episcopalem potestatem, prout copiosè exponit Miranda *in Man. Prælat. tom. 2. q. 19.*

a. 3. ac 4. Porrò Priores, aliique Superiores Claustrales, ii scil. qui in eodem loco Superiorem se, v. g. Abbatem habent, & ipsi quidem circa minora negotia, præsertim ea, quæ observantiam disciplinæ regularis concernunt, pollent potestate ordinariâ, sed circa majora non possunt ampliùs, quàm ipsis ab Abbatibus specialiter committitur, ut constat ex praxi.

- 20 XI. Parochi quoque, itémque perpetui Parochiarum Vicarii ordinariam saltem in foro interno) jurisdictionem obtinent, in omnes Parochiæ suæ fideles, & de Jure scripto etiam in Reges & Principes; quamquam quod ad Sacramentum Pœnitentiæ attinet, Pontificio fermè diplomate, vel præscriptâ consuetudine licentiam nacti sint, quemvis approbatum Confessarium eligendi teste Layman & aliis, quos, laudat de Sacrament. Pœnit. tr. 6. c. 10. n. 3.
- 21 Caterùm quam jurisdictionem sibi vendicent Archi-Diaconi, Archi-Presbyteri, & Capitula Ecclesiarum, suis locis, & specialibus Titulis traditur.
- 22 *Jurisdictio secularis ordinaria* competit Ducibus, Principibus, Marchionibus, Landgraviis, Comitibus, Civitatibus, & aliis, qui habent universam jurisdictionem unius Provinciæ, vel loci ab Imperatore. Speculator *h. t. §. ordinarius*. Item Rectoribus Academiarum *auth. habita. & ibi DD. C. Ne filius pro Patre*. Magistris militum in negotiis militariis. *l. magisteria potestatis. C. de Jurisdic. Dominis feudorum. c. imperialem de*
- 23 *Prohib. feudi alien. per Frideric. & c.* Neque dubites, hanc jurisdictionem Clericis quoque convenire: non enim repugnat potestati spiritali, sed ei inservit, & utraque est necessaria pro adæquato Regimine. Hinc in pluribus mundi partibus in comperto est, quòd Ecclesiastici à principio foundationis suarum Ecclesiarum, vel à tanto tempore, de cujus contrario ex extat memoria, cum potestate spiri-

tuali & Ecclesiastica possederunt, & adhuc possident Ducatus, Comitatus, Baronias cum jurisdictione temporali, exemplo Sacerdoti Veteris Testamenti, quibus præter decimas, primitias & oblationes concessit etiam DEUS quadraginta octo civitates. *Num. 31. & Josue 21.*

§. V.

Materia, seu objectum jurisdictionis ordinariæ sunt personæ & causæ, quibus & de quibus quis Jure suo jus dicere potest.

Quod personas attinet, debent esse subditæ jus dicenti per *l. 7. & fin. ff. de Jurisdic. Hinc I. nemo sibi ipsi, suisque jus dicere potest. l. 10. ff. Eod. Nec adversatur l. 77. ff. de Judiciis. ibi: in privatis negotiis Pater filium, & filius patrem Judicem habere potest: id enim procedit alterâ parte consentiente; secus, si sit invita, & contradicat. II. Nemo jus dicere potest æquali, vel majori. per *l. 4. ff. de Recept. qui arbiter* Excipitur: nisi major vel æqualis se ultrò subjiciat jurisdictioni alterius tunc enim ei & adversus eum jus dici potest. *l. 14. ff. de Jurisdic. l. 13. §. 4. ff. ad Senatus consult. Trebell. III. Nemo potest jus dicere personis, quæ protersus non sunt subjectæ, neque ratione domicilii, aut contractus, aut delicti, aut rei sitæ, aut ullâ aliâ ratione fundante subjectionem & competentiam foris: quibus ad *Tit. de Foro compet. At sufficiat tamen personam rei subditam esse, quamvis actor non sit; cum hic sequatur forum rei. l. 2. C. de Jurisd. Et sufficit tunc subiectum esse, quando accipitur judicium, licet postea forum mutet. l. 19. pr. ff. eod. ubi enim semel coeptum est judicium, ibi & finire debet. l. 30. ff. de Judiciis.***

Quod causas attinet, alienæ huc pertinent non propriæ: quia nemo in causa propria est Judex idoneus. *l. un. C. Ne quis in sua causa. c. 27. causâ 23. q. 4.* Dicimus autem causam propriam, si vel directè, vel indirectè commo-

dum, aut detrimentum Judicis in ea lite vertatur; veluti si pro reo fide jussit vel de evictione obligatus est, vel ab altero litigatorum hæres institutus. *l. 17. ff. de Judiciis.*

26. Limita hanc doctrinam I. Ut summus Princeps causas inter se suosque subditos exortas ipse cognoscere & decidere possit, hoc ipso, quod Judicem alium non habeat. *l. 4. ff. de Hæred. b. Instit. l. 3. ff. de his, qui in testam. del. c. 12. de Judiciis.* Nec tenetur Arbitris rem committere, quantumvis, si id faciat, rectius agat. Panorm. *in d. c. 12. n. 6.*

27. Limita II. Ut Judex ordinarius possit injuriam sibi ut Judici factam, & notoriam in continenti poenâ ordinariâ punire. *c. 24. dist. 63. c. 30. causâ 23. q. 4. l. 1. ff. Si quis jus dicenti non obtemp.* Ratio est: quia tunc Judex potius est executor juris, quam judex: in notoriis enim non tam sententiam ferimus, quam juris dispositionem exequimur. *c. 10. de Filiis. Presby. Gail. 1. Observ. 39.*

28. Limita III. Ut Judex, si ei exceptio incompetentiæ objiciatur, ipse judicare possit, an jurisdictione sibi competat nec ne? *L. 5. ff. de Judiciis.* Secus dicendum, si Judici de jurisdictione tanquam dominio controversia moveatur, vel opponatur exceptio sugillans ejusdem personam, v. g. quod sit suspectus, excommunicatus, infamis &c. super veritate enim istarum exceptionum non cognoscit Judex recusatus, sed illius Superior, vel arbitri a partibus electi: quia hic aperte agitur de commodo, & incommodo de proprietate, de honore, aut infamia ipsius judicis. *Gail. l. 1. observ. 34. & latè Panorm. in c. super literis 20. n. 10. de Rescript.*

29. Limita IV. Ut Episcopus vel alius Prælatas judicare possit in causa suæ Ecclesiæ. Layman *ad. d. c. 12. de Judiciis.* cum communi. Poterit tamen tali casu recusari Prælatas tanquam suspectus propter conjunctionem, quam cum sua Ecclesia gerit: *arg. c. 25. de Officio delegati.*

ubi recusatus Episcopus, quia adversarius familiaris eorum factus: major autem est affectionis suspicio erga propriam Ecclesiâ, quam erga familiarem. Certè si de commodo aliquo Prælati agatur, velut de redditibus ad Mensam ejus pertinentibus, nullò pacto judicem agere poterit per *cl. m. 2. de Reb. Ecclesiæ non alien.*

Limita V. Ut jurisdictionem voluntariam quis in causa propria, & apud se ipsum exercere possit, in ea nempe materia, in qua id specialiter non interdicitur. *l. 3. & 4. ff. de Adopt. l. 2. ff. de Offic. Prætor. l. 2. ff. de Officio Præsidi. Panormit. in c. 3. n. 11. & 12. de Probat.* Potissimum verò hæc limitatio procedit in illis actibus voluntariæ jurisdictionis, qui à sola Magistratûs autoritate & approbatione robur accipiunt. Nam in aliis, qui ad sui valorem insuper causâ cognitionem solennem, ac decretum postulant, vix est, ut judex in causa pro, & sibi ipsi valeat jus dicere, ob periculum fraudis & læsionis, quæ ibi facile à Judice posse admitti. per *l. un. §. 2. ff. de Officio Consul.*

§. VI.

Ad formam Jurisdictionis ordinariæ re-31
ro modo eandem concedendi. Conceditur autem vel cumulative, vel privative. Cumulative dicitur concedi, quando Princeps non ita confert inferiori, ut semetipsum eâ privet; ac destituat, sed saltem, ut inferiorem magistratum sibi quodammodo accumularet, & quasi adjungat; non quidem ut ambo simul de eadem causa vel lite judicent, ac cognoscant, sed ut liberum sit partibus litigantibus, an velint causam apud hunc vel illum introducere, & cognoscendam proponere: unde vocabulum illud forense natum, quod *præventionem* vocant; scilicet, ut ille judex causæ pergat cognoscere, & terminare, ad quem prius ventum est, sive coram quo lis initium cepit. Privative conceditur, cum Princeps ita inferiori auctoritatem juris dicendi attribuit, ut

ut seipsum eadem autoritate, sive potestate privet. Præsumitur autem in dubio jurisdictionis potius cumulativè concedi. arg. l. 1. C. de Præfect. urb. l. quousies 9. §. fin. ff. de Administr. & peric. Tut. 1. 14. §. nos igitur. de Præbend. in 6.

§. VII.

32 *Finis* Jurisdictionis ordinariæ est: ut Religio, l. 4. C. de Summa Trinit. pax, concordia & tranquillitas publica servetur. l. 3. l. 13. ff. de Officio Præsidis. itémque ut lites finiantur & summatim sanctissima Juris præcepta, quæ sunt: *honestè vivere; alterum non ledere; suum cuique tribuere.* §. 3. Inst. de F. & F. salva, & illabata custodiantur.

§. VIII.

33 *Effectus* Jurisdictionis ordinariæ is est præcipuus, quod quivis jurisdictionis hac ratione muneris sui præditus eam exercere per se, & alii etiam generaliter delegare possit. Vid. supra dicta de Offic. deleg. §. 1. n. 8. Alter effectus spectatur in actionibus & remediis, quæ competunt illi, qui, cum controversia ei de jurisdictione movetur, vel in eadem turbatur, probare potest, se in quasi possessione, vel dominio jurisdictionis constitutum esse ad hoc, ut defendatur. Et quidem si turbatio fiat in quasi possessione jurisdictionis, datur utile interdictum *uti possidetis.* c. 9. de Probat. Gail. de Pignorat. observat. ult. si quis vi, adeoque atrociter dejectus sit de quasi possessione jurisdictionis, pro ea recuperanda agere potest spoliatus interdicto utili *Unde vi* c. 24. de Elect. quamvis de Jure civili sententia hæc de Interdictis pro jurisdictione competentibus, vix obtineat. Cum verò de ipso jurisdictionis jure lis oritur, locum inveniunt confessoria, & negatoria actiones. Harpprecht in §. aque 2. n. 4. Instit. de Action.

§. IX.

34 *Contraria* Jurisdictionis ordinariæ sunt modi, quibus Ordinarius esse desinit. Desinit

autem I. lapsu temporis, ad quod datus est. II. Amotione; seu privatione officii facta ab eo, qui jus amovendi habet, ex justa scilicet causa, v. g. ob abusum jurisdictionis. arg. c. 12. §. sacri. de Pœnis. III. Resignatione legitima officii, de qua supra Tit. 9. IV. Morte ejus, cui commissa est jurisdictionis personalis, per *Novel. 22. c. 20. in pr.* & his similibus. Morte tamen illius, qui commisit jurisdictionem ordinariam non expirat, sive res adhuc sit integra sive non. Colligitur ex c. 2. de Officio Delegati in 6. Atque per hoc distinguitur ordinarius à delegato, cujus jurisdictionis finitur, si delegans re integrâ moriatur, ut in Tit. de Officio delegati. n. 33. probatum. Ratio diversitatis est: quod ordinaria jurisdictionis concedatur autoritate juris, quod nunquam moritur; e contra delegata tantum proveniat, & dependeat ex voluntate delegantis, quando res est integra. Excipitur verò specialiter Vicarius generalis Episcopi, qui licet jurisdictionem ordinariam habeat, tamen eam amittit per mortem Episcopi etiam quo ad negotia jam cœpta, ex singulari ratione: quia eam non nisi dependentem à tribunali Episcopi accepit.

TITULUS XXXII.

De Officio Judicis.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Officium Judicis 2. Et quotuplex?
3. Nemo nisi publica auctoritate officium hoc conferat qui potest.
4. Usque 13. Quis officio judicis fungi possit?
13. Usque 17. Quæ pertineant ad officium Judicis?
17. Officium Judicis consistit in causa cognitione, decisionem & executionem.
18. Finis hujus Officii.
19. Judicis officium exigit, ut non selectatur passivè, 20. Usque 25. Ut non accipiat personam.
25. 26. Ut abstineat à muneribus. 27. 28. Et ne à veritate, aut legibus recedat.